

naar de arbeidersklasse, waaromtrent hij dan deze ethische regelen heeft medegedeeld, dan blijkt het niet waar, wat in die woorden is gezegd, dat bijv. een arbeider, ook een sociaal-democratisch arbeider, zelfopoffering, solidariteit, eerlijkheid en trouw niet zou gevoelen voor leden van andere klassen. Wanneer het kind van een fabrikant, die misschien een erge uitzuiger van zijn arbeiders is, in het water valt voor het huis van een van de arbeiders, een sociaal-democratisch arbeider als gij wilt, dan behoeft gij niet te denken, dat die arbeider zal zeggen: laat dat kind verdrinken, want het behoort tot een klasse waartegenover ik sta, en zelfopoffering en solidariteit gevoel ik tegenover een dergelijke klasse niet. Daar is geen sprake van. En vraagt het aan de patroons, die sociaal-democratische arbeiders in dienst hebben, of dat de leugenaars zijn, of dat de arbeiders zijn, die, laat ik maar zeggen in het geniep werken. Integendeel, gij zult dikwijls de verklaring vernemen, dat juist die sociaal-democratische arbeiders flink en eerlijk voor hun beginselen durven uitkomen, waarvoor zij zoo ontzaglijk veel moeten wagen, en dat zij, hoewel zij de spreuk van de Internationale misschien nooit gelezen hebben, eenvoudig omdat zij flinke kerels zijn die spreuk: „Eerlijkheid en waarheid tegenover allen” tot zijn recht doen komen, in de praktijk toepassen.

Volgens Gorter zou dat eigenlijk zoo niet zijn, maar daarvoor moet hij de trappen van allerlei logische gedachtenconstructies bestijgen. De fout ligt bij zijn uitgangspunt. Ik kan daarvan natuurlijk niet veel meer zeggen en dat behoeft waarschijnlijk ook niet. Gorter leidt, en dat doet hij in navolging van Kautsky, zijn beschouwingen over de ethiek af van Darwin en Marx. Darwin heeft het wezen van de ethiek nagegaan. De ethiek, dat zijn de sociale driften, zooals Darwin die constateerde bij de dieren, die in horden leven, waar dus begint het gevoel van gemeenschappelijkheid, staande boven het individueele, en daardoor volgens Darwin het kenmerk dragende van iets hoogers, zooals Darwin het noemt, de sociale driften. Dat is volgens hem het wezen van de ethiek. Nu bespreekt hij daarna de vraag hoe die ethiek van inhoud verandert in verschillende tijdperken, zoodat in het eene tijdperk voor goed en braaf wordt gehouden, wat in een ander tijdperk als zoodanig niet wordt beschouwd, en dan komt hij tot de

tegenwoordige, kapitalistische maatschappij met haar concurrentie en ziet hoe die maatschappij met haar concurrentie en met haar scheppen van een groote klasse van proletariërs, die zit onder de klasse van bezitters, werkt op den inhoud der ethiek.

Nu is voor hem de horde van Darwin de klasse, en als Darwin zegt: de sociale driften van de horde vormen de ethiek, laat hij bij analogie de ethiek in onzen tijd gevormd worden door de sociale driften van de klassen, zooals het kapitalisme die doet ontstaan. Dat is natuurlijk zeer eenzijdig, want wij hebben niet alleen klassen, wij hebben ook nog de menschheid; al staan wij als klassen tegenover elkaar, de klasse vormt niet de eenige gemeenschap die ons verbindt, ook als menschen hebben wij, bijv. tegenover de natuur, gemeenschappelijke belangen en deze worden door Gorter verwaarloosd.

Tegenover elkaar hebben wij ook daarom waarheid en eerlijkheid te betrachten, omdat de regel: wat gij niet wilt dat u geschiedt, doet dat ook aan een ander niet, het uitvloeisel is van deze overtuiging; wij hebben dat tegenover elkaar noodig, als cultuurmenschen matigen wij in ons gemeenschappelijk belang onzen strijd daarmede, zoodat wij niet staan op den bodem van het gewone oorlogsrecht, zooals hier eenigen tijd geleden ontwikkeld is ten opzichte van een vijand, dien wij met alle middelen van geweld hebben te vernietigen. Veel is er, wat wij menschen, ook al staan wij in klassen en partijen tegen elkaar, met elkaar gemeen hebben, al wordt ook de partijstrijd zoo fel mogelijk gevoerd.

Dat heeft Gorter vergeten en daarom komt hij tot deze onjuiste conclusie.”

Ik zal de argumenten, die onze partijgenoot tegen mij aanvoert, achter elkander weerleggen.

In de eerste plaats de woorden uit de statuten der oude Internationale.

Marx, zegt Troelstra, heeft daar zelf geschreven, dat waarheid, recht en zedelijkheid de grondslag moeten zijn van het optreden der arbeiders tegenover alle klassen. Dat zijn de woorden van Marx. Gorter kan dus wel zwijgen.

Mag ik een vraag doen? — Waar heeft Marx die woorden

bewezen? Waar heeft Marx bewezen, dat dit de taktiek der arbeiders is of moet zijn?

Voor mij was Marx' leer altijd alleen in zoover de juiste, als ik haar controleeren kon. Voordat ik in de sociaal-democratie kwam, had ik sommige dingen vrij goed, en de dichtkunst zeer goed bestudeerd. Toen ik nu Marx leerde kennen, zag ik dat zijne uitlegging van het ontstaan en den groei der dichtkunst en van andere dingen uit de maatschappij, overeenstemde met wat ik er van wist. Daarom geloofde ik hem. Ik heb toen later verdere studiën gemaakt, altijd op dezelfde wijze, door wat ik wist te vergelijken met zijn leer. Altijd heb ik onderzocht of de feiten, die ik kon te weten komen, een bevestiging waren van zijn theorie, en eerst als ik zag, dat dit zoo was, heb ik deze aangenomen en over de feiten als nieuwe bewijzen geschreven. Zoo heb ik nimmer een karikatuur van zijn leer kunnen maken. Wat ik over wijsbegeerte en dichtkunst, mijn speciaal vak, heb geschreven, is niets dan werkelijkheid die de theorie bewijst. Zoo ook in de economie. Toen ik zag, dat de grensnuttigheidstheorie een sterk wapen onzer tegenstanders tegen Marx' waarde leer was, heb ik die onderzocht, en ik heb niet gerust voordat ik hare waarde tot verklaring der werkelijkheid had begrepen. Eerst toen kon ik goed in cursussen over de leer van Marx spreken. In de brochures die ik voor de partij geschreven heb over Anarchisme en de Grondslagen der Sociaal-Democratie zal men ook weinig anders dan feiten vinden, waaruit ik mijn conclusies trek. Ik heb nimmer van Marx' leer een dogma gemaakt, ik heb altijd met de feiten onderzocht of ze wel waar, of zijn methode wel de juiste was. Alles natuurlijk naar mijn vermogens, op menig punt te kort schietend, maar langs een weg die het maken van een karikatuur uitsluit.

Als ik nu van Marx zelf een plaats vind als deze: „de grondslag van de handelingen van het proletariaat zijn waarheid, recht, enz.”, dan vraag ik ook aan hem, hoe bewijst ge dat, waar zijn uw feiten? En als ik dan bij hem nergens feiten vind, en ik zie in de werkelijkheid, dat de arbeiders dikwijls, evenals alle andere klassen, oneerlijkheid, onrechtvaardigheid, etc. gebruiken als wapens tegen hunne klasses tegenstanders, dan zeg ik tot mijn ouden meester: gij hebt u vergist

bij die woorden, — misschien hebt ge, als de oude Homerus wel eens, geslapen toen ge 't zeidet. En te meer spreek ik zoo, nu ik van hem en zijn vriend Engels allerlei plaatsen ken, waarin zij zich geheel anders, n.l. in mijn geest, over de moraal uitlaten.

Anders doet Troelstra, anders de redactie van „Het Volk”, anders Schaper.

Zij vinden deze woorden, vragen niet naar bewijzen, maar juichen: hij, Marx, heeft het zelf gezegd, dus het is waar.

Troelstra vindt dit argument afdoende. Schaper jubelt: „Karl Marx, de nobele grondlegger onzer edele leer; de man die zijn leven gaf voor de zaak des volks; die het socialisme maakte van utopie tot wetenschap — hij preekte geen bedrog, leugen en ontrouw jegens de burgerklasse 1)” etc. „Het Volk” spreekt van het verpletterende argument van Troelstra tegen Gorter. 2).

Een zonderling Marxisme van Troelstra, Schaper en Vliegen!

Zij zijn zelf gewoon de dingen, die Marx wél bewezen heeft, weg te werpen, dikwijls zonder ons de nieuwe feiten, de bewijzen mede te deelen waarom zij het doen. Maar wat hij niet bewezen heeft, dat nemen zij voetstoots aan. Hij heeft het gezegd. Dat is voldoende.

Een karikatuur, mijn woorden, alleen omdat ze met een in de lucht hangende bewering van Marx in strijd zouden zijn? Wat is meer een karikatuur: een door mij met feiten bewezen stelling, die in strijd is met wat Marx ergens zou zeggen, maar nergens bewijst, — of de houding van menschen, die, zoals in de Tribune is aangetoond, slag op slag bewezen stellingen van Marx zonder tegenbewijs verlaten, telkens vraagstukken ontloopen om maar de waarheden die hij gevonden heeft niet te zeggen 3), en dan bij iets wat hij nimmer bewezen heeft, jubelen: dat nemen wij aan, dat geldt voor ons als de hoogste waarheid?

1) Alsof ik dat deed! Ook Schaper is hier wéér een bewijs van wat ik zeide, nu hij hier optreedt voor de kleine burgerij.

2) Men zie ook de „Blijde Wereld”!

3) Ik grijp de gelegenheid aan om de partijgenooten op hun plicht te wijzen de „Tribune” te lezen. Men mag, waar twee groote richtingen in de sociaal-democratie bestaan, niet over deze onkundig blijven of zich verkeerd laten inlichten. Men moet de andere richting zelf hooren.

Het antwoord hierop kan niet twijfelachtig zijn. Maar het is juist het karakter der revisionisten om de wetenschappelijk-bewezen theorie, die langzaam werkt, gering, de klinkende frase die onmiddellijk succes kan hebben, hoog te achten.

Maar zij treffen het ditmaal slecht. Zoo goed als hun heele taktiek binnen waarschijnlijk korten tijd voor de arbeidende klasse gebleken zal zijn een holle, leege, niets opbrengende te wezen — zoo duurt hier hun succes maar enkele dagen. Marx heeft deze woorden nooit geschreven.

Dat hij ze niet geschreven hebben kan, blijkt reeds als men Quack leest. Op pag. 512 van deel V ziet men, dat Marx met zijne statuten optrad tegen die van Mazzini, waarin de klassenstrijd niet werd erkend; op pag. 519 dat hij er mede te strijden had tegen de aanhangers van Proudhon, die, evenals Troelstra in de Kamer, betoogden, dat het hoofdbeginsel voor de menschen in het leven is dit eene: „doe niet aan anderen wat gij niet wilt dat u geschiedt.”

Daar nu de klassenstrijd noodzakelijk een eigen, van de andere verschillende opvatting van recht en moraal in alle klassen wekt (de eene acht b.v. het privaat-bezit recht, de ander onrecht, de eene acht het zedelijk het op te heffen, de ander acht dit een misdaad etc. etc.), daar het verder in den klassenstrijd onmogelijk is aan eene vijandige klasse te doen wat wij willen dat ons zelf gedaan wordt (immers de arbeiders willen een stuk van het profijt der kapitalisten voor zich; en de kapitalisten willen het behouden; en deze twee dingen zijn niet te vereenigen), en daar Marx deze gevolgen van den klassenstrijd al lang kende, (zie zijn geschriften van 1847 en daarna) — en daar ten slotte Marx juist dezen klassenstrijd tegen Mazzini en de Proudhonisten in de statuten wilde opnemen, is het onmogelijk dat hij een algemeene voor alle klassen geldende moraal in zijn statuten heeft gezet, die met de hoofdzak van die statuten, den klassenstrijd, in strijd is.

Marx heeft de statuten ontworpen. Maar zij zijn pas twee jaar later voor het congres te Genève gebracht, en daar, terwijl Marx niet tegenwoordig was, gewijzigd aangenomen.

De aanhangers van Proudhon hadden n.l. de meerderheid

der afgevaardigden, en slaagden er in door die meerderheid de fraseologie (leege manier van spreken) van Proudhon te doen aannemen. Van de elf punten waren er vijf die voor Marx groote waarde hadden, deze werden, maar zelfs deze niet alle ongewijzigd, aangenomen. Bij de andere zes werd „de strijd door Fransche machtspreuken beheerscht.” (Quack, V, 524).

Hier is, in verband met wat wij van Marx' begrip van klassenstrijd weten, dus al groote waarschijnlijkheid, dat bij de ingevoegde fraseologie van Proudhon ook de frase over de moraal zal zijn geweest.

Als feit vinden wij dit evenwel in het boek van Gustav Jaeckh, het standaardwerk over de Internationale, uit tot dusver ontoegankelijke bronnen 1) bewerkt. Op het congres te Genève, zegt hij, werd eene commissie gekozen die het ontwerp van Marx wijzigde. De algemeene beschouwingen van het voorloopig ontwerp van Marx (Die Internationale, pag. 32), „heeft de commissie nog met eenige betrachtingen over waarheid, recht en zedelijkheid in verkeer en omgang met alle menschen zonder onderscheid van huidkleur, geloof en nationaliteit uitgebreid en met de afkondiging van het beginsel: Geen rechten zonder plichten, geen plichten zonder recht... Voor deze bijvoegingen treft de verantwoordelijkheid Marx niet.”

Troelstra, Schaper en Vliegen hebben gesteund op iets wat Marx niet alleen niet bewezen, maar zelfs nooit gezegd had en nooit gezegd kon hebben.

Het tweede argument van Troelstra is, dat ik op de wijze der doctrinaireren een stelling voorop zet, daaruit conclusies afleid, en deze dan niet met de werkelijkheid vergelijk. Dan overkomt mij wat aan de grauwe theorie altijd gebeurt: ik houd mijn grauwe conclusie voor de werkelijkheid en schrijf haar als werkelijkheid neer. „Maar wanneer gij, kamerleden, ziet naar de partij zelf, dan ziet gij wel heel wat anders dan wat Gorter zegt.” Op dit laatste kom ik straks terug met meerdere nieuwe feiten. Men kan er nooit genoeg van geven.

Maar Troelstra heeft een groote onwaarheid gezegd, door te beweren, dat ik mijn conclusies niet aan de werkelijkheid

1) O.a. uit de papieren van een lid van den Generaalen Raad der Internationale.

zou hebben getoetst. Op pag. 51 immers begin ik mijn betoog over de zede en de zedelijkheid. Onmiddellijk, op pag. 52 vang ik met bewijzen uit de werkelijkheid aan. Ik bespreek de belangstelling der arbeiders in de publieke zaak, niet theoretisch, maar zooals zij in de praktijk, in onze eigen beweging is. Ik toets mijn feiten niet aan een conclusie, ik geef integendeel de feiten eerst. Ik zeg: nu loopen de mannen naar vergaderingen en vroeger deden ze dit niet. Dan kom ik met de vrouwenbeweging; weer geen theorie maar feiten. De vrouwen, zeg ik en bewijs ik, komen in de maatschappij en in de arbeidersbeweging, vroeger niet. Eerst na die feiten zoek ik de diepste oorzaak. Zij kan geen andere dan de machine zijn.

Daarna kom ik tot de vaderlandsliefde, toon eerst haar feitelijk bestaan aan, en trek dan eerst, uit de feiten, mijn conclusie. Van pag. 52 tot 62 dus de omgekeerde weg van dien Troelstra zegt. Eerst feiten, dan theorie.

Dan volgt van 62 tot 69 de algemeene theorie van Darwin en Marx. Maar wel verre er van, dat ik, zonder de praktijk te raadplegen, nu conclusies ga trekken, die, grauw en eenzaam, ver van de werkelijkheid zouden staan, begin ik op pag. 69 weer met voorbeelden aan de praktijk ontleend, en die ieder controleren kan. En daarmee ga ik dan tot pag. 79, het einde, door. In neem eerst een patroon, dan een burgerlijk staatsman, dan een arbeider, dan een socialistisch arbeider tot voorbeeld, als bewijs van de waarheden die ik zei. Ik noem bij de eerste en laatste geen namen natuurlijk, geen bijzondere personen, daar elk arbeider hier geen enkelen zin zal lezen, of hij ziet, dat ik ze uit mijn kennis van de praktijk der arbeidersbeweging heb. Bij de staatslieden daal ik zelfs zoo ver in bijzonderheden af, dat ik Kuyper, Briand en Millerand noem, ook Van Marken vindt nog een plaats. Dus alles feiten, het overgrote deel mijner brochure, waaraan ik de theorie toets. De brochure bestaat haast uit feiten, uit voorbeelden. Ik heb eerder het algemeene soms, dan het bijzondere vergeten.

Troelstra heeft in zijn verlegenheid, om maar dat vreeselijk-ware van het socialisme van zich af te schudden en tot het schijnbaar zoo schoone en verzoenende der bourgeoisie te komen, hier een groote onwaarheid gezegd.

Dat voor mij „de horde van Darwin de klasse zou zijn” ontken ik beslist. Ook bij Kautsky, aan wien vooral ik dit deel van mijn betoog ontleende, vindt men niets van een dooreenwarring of gelijkstelling dier beide. De horde wordt aangevoerd, omdat in haar de oorsprong der sociale driften zit, die, ook daar reeds telkens zich wijzigend, ook in de klassen aan den dag komen. Mijn heele boekje voert het bewijs, dat, en hoe, met veranderde productie de moraal zich wijzigt; hoe zou ik vergeten hebben, dat met het zoo groote verschil tusschen de productiewijze eener historische klasse en der voorhistorische horde ook in de moraal wijziging gekomen is? De horde wordt besproken vanaf pag. 63 tot 66 om den oorsprong der moraal in ons te laten zien, de algemeene stelling dat het noodzakelijk-samenleven en -samenwerken tot moraal dwingt, en hoe deze zich wijzigt, wordt dan verder (d.w.z. vanaf pag. 66) alleen over de klassen uitgewerkt. De horde laat ik daar vallen, zoodra ik den oorsprong der moraal in ons, uitgewerkt heb en tot den historischen tijd gekomen ben. De horde is dus voor mij de klasse niet.

Zijn laatste bewijs haalt Troelstra nu uit de praktijk. Met zijn aanhalen van Marx heeft hij gefaald, de wijze waarop ik mijn boekje bewerkt heb, heeft hij verkeerd voorgesteld, — maar nu zegt hij: de werkelijkheid leert het ons wel anders dan Gorter zoo doctrinair vertelt. In de werkelijkheid matigen wij, als cultuur-menschen, onzen strijd (bedoeld is de klassenstrijd) met den regel: wat gij niet wilt dat u geschiedt, doet dat ook aan een ander niet. In de werkelijkheid staan wij (bedoeld zijn de klassen) niet op den bodem van het gewone oorlogsrecht.

Troelstra zegt dit niet alleen van de arbeiders, hij zegt het, het blijkt uit de geheele plaats, van alle partijen, die immers alle uit „cultuur-menschen” bestaan.

Ik beken dat ik hier verbaasd sta. Het verleden van de arbeiders komt mij te goed in de ooren.

Maar voordat ik — moge het voor velen overbodig zijn — hieruit nog iets mededeel om de brandende onwaarheid in Troelstra's woorden te laten zien, wil ik eerst een paar onzuivere, hier niet behorende, elementen uit zijn rede halen, die het begrip van wat hij zeide lastig maken.

Troelstra zegt ook: wij, de klassen, hebben ook gemeenschappelijke belangen, b.v. tegenover de natuur; als menschen, niet-klassetegenstanders, zijn wij ook verbonden door één belang.

Ik wil daarop nu niet te diep ingaan. Troelstra zegt er te weinig over en te vaag, dan dat ik precies zie wat hij bedoelt. Een ding slechts: Laat ons voorzichtig zijn bij het gelijkstellen der belangen. De bezittende klasse kan belang hebben bij hetzelfde als de arbeiders, maar toch niet hetzelfde belang. Bij voorbeeld: De bezitters hebben belang bij hospitalen in de stad. Ook de arbeiders. Maar de laatsten vooral om beter te worden, daar ze dit thuis dikwijls niet kunnen. De bezitters vooral om oefenscholen te hebben voor hun universiteit, middelen om besmettelijke ziekten te voorkomen, lijken ook om sectie op te doen. Allen hebben belang bij volksscholen: maar de bezitters om de arbeiders weinig te leeren, om dom volk te hebben, net knap genoeg voor hun werk, de arbeiders om door het leven te komen en tot den klassenstrijd. Allen hebben belang bij goede wegen, havens, industrie, scheepvaart, vooruitgang. Maar de bezitters om winst te maken, de arbeiders om een loon te verdienen, en naar het socialisme te komen. Het lijkt een gelijk belang, en de oppervlakkige kan meenen, dat wij daar met de bezittenden verbonden zijn. In waarheid is het slechts een belang bij hetzelfde en loopt er in onze gevoelens er over, onze bedoelingen er mee, ons verlangen er naar, en ons bevorderen er van een diepe, voor beide klassen onoverkomelijke kloof.

De kapitalistische klasse wil, om het met één woord nog eens duidelijk te zeggen, die schijnbaar gemeenschappelijke belangen bevorderen om haar heerschappij grooter te maken, — de arbeidersklasse om zich van de bezitters te bevrijden.

Laat ons dus voorzichtig zijn, en, ook waar wij hetzelfde willen, niet van de zelfde belangen spreken dan met deze beperking.

Verder zijn er voorzeker gemeenschappelijke belangen b.v. bij bestrijding van natuurmachten: watervloed, etc. Dat betwisten wij niet.

Maar wij behoeven hier niet verder op in te gaan. Troelstra zegt er niet veel van, en vooral: het heeft met mijn brochure niets uit te staan.

Want het doel van mijn brochure is aan te toonen, dat de veranderingen in het denken veroorzaakt worden door den klassenstrijd (zelf een gevolg van de wijzigingen in de productie). Uitdrukkelijk zeg ik bij de bespreking van de verandering in de begrippen omtrent zedelijkheid (pag. 66): „Marx heeft aangetoond dat door het privaatbezit klassen zijn ontstaan, bezittende en niet-bezittende, wier leden met elkaar een strijd voeren om de productie en de productiemiddelen. Marx heeft aangetoond, dat uit de zich steeds verder ontwikkelende techniek een zich steeds verder ontwikkelende strijd voortkomt. Hij heeft daarmee aangewezen de voor den modernen tijd grootste oorzaak van de veranderingen in de werking der zedelijke geboden.”

Deze verandering, door den klassenstrijd gebracht, ga ik dan uitwerken. Dat is mijn onderwerp. En dan spreekt het toch wel van zelf, dat ik alles wat buiten den klassenstrijd valt, niet aanraak.

Eenvoudig treurig is het dan ook, dat Troelstra gaat praten van een fabrikantskind, dat in het water valt en door een arbeider er uit wordt gehaald. Daar is geen klassenstrijd, dat geval staat buiten den strijd, de arbeider kan dus vrij den innerlijken roep volgen, om dat kind te redden, die ik heb uitgelegd dat van den oorsprong af in ons woont. Heb ik gezegd dat een arbeider nooit trouw, eerlijk etc. kan zijn tegenover den kapitalist — als mensch? Neen dat kan men alleen in mijn brochure lezen als men een zin uit het verband rukt en niet leest wat er vlak boven of vlak onder staat. Heb ik gezegd dat sociaal-demokratische arbeiders altijd in het geniep werken en dergelijke? Neen, ik heb gezegd dat zij dat doen alleen als het in het wezenlijk belang hunner klasse is, dus dat de goede arbeiders dat alleen doen in den klassenstrijd.

Alle woorden van Troelstra die het zoo voorstellen of ik over dingen sprak buiten den klassenstrijd, staan op dezelfde hoogte als Lohman's bestrijding.

Ach, lieve lezer, ik had zoo mijn best gedaan om hier niet verkeerd te worden begrepen. Om u te overtuigen dat dit de waarheid is, herhaal ik hier nog eens al mijn voorzorgsmaatregelen.

Op blz. 67 tot 69 zeg ik, dat ik over den klassenstrijd ga spreken, hoe die inwerkt op de zedelijkheid. Op blz. 68 zeg ik, tweemaal, dat men in den klassenstrijd „zijn tegenstander, als klassetegenstander”, niet bijstaat. Op blz. 69 zeg ik, dat men dat doet meenend in het algemeen belang te handelen. Op blz. 70 en 71 onderstel ik opzettelijk, om maar te laten zien dat ik den kapitalist alleen beschouw als mensch-in-den-klassenstrijd, dat hij van nature veel sociaal gevoel heeft. Op blz. 71 dat hij niet anders handelen kan, als kapitalist, in den klassenstrijd, zelfs al zou hij willen. Op blz. 72 dat hij zoo moet doen, omdat de klassenstrijd een strijd op leven en dood voor de klassen is. Op dezelfde pagina, dat men vooral niet die „verkeerde” dingen als persoonlijke zonde moet beschouwen. Op blz. 73 en 74 eindelijk, over de arbeiders-moraal sprekend, noem ik tusschen de tien en twintig keer de arbeiders alleen als lid-der-klasse, dus als klassestrijders.

Aan de revisionisten, moet ik eerlijk zeggen, dacht ik bij het nemen van die voorzorgen niet. Alleen aan de arbeiders, de groote massa der onwetenden die door de burgerlijke partijen, klerikalen, liberalen en radikalen zoo vreeselijk in dit punt worden bedrogen.

Maar Troelstra werkt hun in de hand door mij te verstaan alsof ik van dingen buiten den klassenstrijd sprak. Waarlijk de propaganda is niet gemakkelijk!

Maar deze dingen schuif ik dus terzijde, en kom op het eigenlijke argument dat wij, als cultuurmenschen, onzen klassenstrijd tegen elkaar matigen door de leer „wat gij niet wilt etc.”

Daartegenover merk ik nogmaals, en ter vermeerdering en versterking van wat al duidelijk en uitvoerig in mijn brochure staat, alleen op:

In den vakstrijd is en wordt elke verbetering, ook de kleinste, alleen door fellen strijd verkregen. En de kapitalisten zijn er, in voor de arbeiders slechte tijden, als zij hun kans schoon zien, altijd op uit om de verbetering geheel of gedeeltelijk te niet te doen. Ook hierin weerhoudt hen alleen de macht der arbeiders.

Weerspreke eens wie het kan!

Daar geldt dus niet de zin „wat gij niet wilt”.

In den politieken strijd hebben de parlementen gegeven en geven ook nu alleen dan, als zij de macht der arbeiders vreezen. Zijn de arbeiders zwak, dan geven zij niets. En als de arbeiders zóó sterk zijn dat elke vermeerdering van hun macht gevaarlijk wordt, dan geven ze ook niets meer.

Weerspreke eens wie dit kan! Met feiten! Noemt feiten dat de bourgeoisie uit zich zelf wat geeft, om de leer: „wat gij niet wilt.” Gij kunt die feiten niet geven, overal heeft men eerst verbeterd, nadat de arbeiders zich tot een macht vormden.

En de arbeiders?

Zij eischen aldoor meer, hun drang om de bezitters bezit te ontnemen wordt aldoor grooter. Zij passen die leer: „wat gij niet wilt” dus blijkbaar, versta mij, bid ik u, in den klassenstrijd, ook nergens toe.

De kapitalisten willen lage loonen, langen werktijd, en de staatsmacht voor zich. De arbeiders hoog loon, acht uur en de staatsmacht voor zich. Het is belachelijk en zouteloos daar te spreken van „wat gij niet wilt etc.” 1).

Nu nog één opmerking en dan is de aanval geheel afgeslagen.

Troelstra heeft gezegd: dat wat vooral in die uitingen van Gorter zoo tegen de borst had gestuit, allen kamerleden ook den sociaal-democraten, dit was, dat de geboden der zelfopoffering, solidariteit, vooral ook die van eerlijkheid en trouw tegenover een klasse-vijand bij de arbeiders niet zouden gelden.

Ik had het over alle klassen gezegd, maar het wordt nu door Troelstra, die het ook voor alle klassen ontkent, nu ook vooral over de arbeiders bestreden.

Hier moet ik dus nog met eenige nieuwe voorbeelden komen om te bewijzen dat ook dit maar leeg pathos en revisionistisch gepraat van Troelstra is, en dat wij in de werkelijkheid,

1) Hoe is het mogelijk, dat een sociaal-democraat als Troelstra, wiens leven gewijd was aan het doen aan de kapitalisten wat zij niet willen dat hun geschiedt, zulk een leer verkondigt?

Het is het revisionisme, dat dit veroorzaakt, de begeerte om met de burgerlijke partijen samen te gaan. Als men dat onmogelijke wil, dan zegt men ook onmogelijke dingen. Maar de arbeidersklasse, aan wie, hun leven lang, gedaan wordt wat zij niet willen, kan met een dergelijke leer onmogelijk op den duur instemmen.

als die oneerlijkheid, ontrouw, niet-zelfopoffering, niet-solidariteit maar binnen den klassenstrijd vallen, en niet, zooals in het voorbeeld van Troelstra, er buiten, en als maar, wat ik uitdrukkelijk (op blz. 81) als voorwaarde heb gesteld, die oneerlijkheid etc. wezenlijk in het belang onzer klasse zijn, dat wij ze dan uitstekend en zelfs dikwijls prachtig-hoog vinden.

Schrik niet, waarde lezer, over de schijnbaar harde theorie. Gij zult het met mij eens zijn, als gij de werkelijkheid maar in het helder oog wilt zien.

Onderstellen wij eens een fabriek waar de loonen slecht zijn, en een vakvereniging die ze op wil voeren. Alleen met een plotselinge staking is dat te bereiken. Alles is zoover, de arbeiders staan klaar, na een paar dagen zal het beginnen. De patroon evenwel heeft iets gemerkt, hij laat een arbeider, een voorman komen, en vraagt hem of er wat gaande is en wat. Als de arbeider een ontwijkend antwoord geeft, dan begrijpt de patroon en bestelt onderkruipers. De arbeider ligt dus: er is niets gaande, ik weet van niets. In de oogen van den patroon is dat slecht, in die van de arbeiders goed. Dergelijke gevallen komen onophoudelijk voor. Leugen kan dus goed zijn.

Onderstellen wij een sociaal-demokraat, als klerk op een ministerie werkzaam. Hij krijgt een ontwerp in handen dat zijn klasse bedreigt. Hij steelt het en zendt het aan de „Vorwärts” of „Het Volk”. Dat is uitstekend wat hij doet, in onze oogen. Zulke gevallen komen geregeld voor. Oneerlijkheid tegen de vijandige klasse kan dus een deugd zijn in de oogen der eigen klasse.

Vóór de tweede staking in 1903 hadden wij afgesproken plotseling de treinen niet te laten rijden. De mannen die dat uitvoerden, werden ontrouw aan hun maatschappij. Wij vonden hun daad de hoogste trouw.

Het is eigenlijk stuitend nog verder te gaan; om tegenover de huichelachtige burgerlijke moraal de onze zoo helder mogelijk te zetten voor het proletariaat, ter wille van de duidelijkheid voor hen, doe ik het:

De arbeiders der Commune hebben niet geaarzeld met de vuurwapens, die zij hadden, de vijandige reactionaire klassen te bestrijden. Moord in de oogen der tegenstanders, — de

hoogste heldenmoed en zelfopoffering in die van ons. En zoo is het ook met onze Russische partijgenooten en kameraden.

En omgekeerd zou ik, nogmaals, met bijzondere feiten, kunnen bewijzen dat ook onze tegenstanders, fabrikanten, besturen van patroonsbonden, staatslieden, redacteuren van couranten, de leden der klassen in het algemeen, voortdurend uit klassebelang arbeiders bedriegen, oneerlijk behandelen, onsolidair zijn met hen, en dat zij daarom, als het in het wezenlijk belang der kapitalistische klassen is en binnen den klassenstrijd valt, worden geprezen door de hunnen. Ook dat zij het doden van arbeiders niet ontzien, als het hun klassebelang schijnt te zijn. Daarvan gaf ik trouwens boven al een sprekend voorbeeld.

Maar die dingen zijn aan de arbeiders, voor wie dit toch vooral geschreven wordt, zóó bekend, dat ik er niet lang over behoef te zijn.

De moraal is klassenmoraal zoolang er een klassenmaatschappij is, er bestaat niet in de klassenmaatschappij eene voor allen geldige zedewet binnen den klassenstrijd, maar elke klasse vindt de hare daar de juiste, en veroordeelt die der tegenstanders als slecht en schandelijk. Dat is de waarheid die ik in mijn brochure verkondigd heb, en die ik tegenover den reactionair Lohman en den revisionist Troelstra hier nu nog eens duidelijk heb kunnen verdedigen.

Nadat dus mijn werk tegenover hen gedaan is, zou ik kunnen eindigen. Maar een opmerking die mij bij dit debat te binnen viel, en die ik in mijn brochure helaas vergat, moet ik tot nog beter verstand van de zaak hier nog maken.

Ik zei en bewees, dat oneerlijkheid etc. door alle klassen gebruikt wordt in den klassenstrijd en dan als zedelijk geldt. *Maar de bezittende klasse is door haar positie gedwongen veel meer de onwaarheid als strijdmiddel te gebruiken dan de arbeidersklasse.* En dat is, ook in den dagelijkschen strijd, waar de bourgeoisie de arbeiders, die haar nog steunen, geregeld voorliegt, maar vooral bij de wetenschappelijke waarheid omtrent de maatschappij zelf het geval.

De kapitalistische klasse gaat onder, die der arbeiders komt

op, zoo wil het het productieproces. Maar dit te erkennen zou al een deel van den ondergang zijn, dien de bourgeoisie niet wil en niet willen kan. Daarom zijn al de waarheden die daarover gezegd worden, die vallen binnen het terrein van dien ondergang, haar gehaat, op ieder gebied waar zij nog heerscht, en zij tracht die te ontkennen. Maar daar het productieproces onverbiddelijk werkt, is dat haar alleen met onwaarheid mogelijk. Uit klassebelang zoekt zij den leugen instinctief, en meent in de beste gevallen werkelijk dat hij waarheid is. De arbeidersklasse daarentegen heeft belang bij de waarheid omtrent elk gebied der maatschappij. Zij komt omhoog door krachten in de maatschappij, zij wil die dus kennen; die kennis doet haar goed, want zij wordt zelf haar tot een nieuwe groei-kracht.

Al wat daar dus binnen den klassenstrijd valt, is ons een voorwerp van eerlijke, waarheidlievende studie. Wij kunnen niet vreezen iets te weten, waar wij elken dag zekerder zijn van onze eindelijke zegepraal.

Wij kunnen dus niet altijd de waarheid spreken, tegen onze tegenstanders moeten wij in den strijd (onze voorbeelden be-
wezen het) soms onwaar zijn, maar de wetenschappelijke waarheid omtrent de maatschappij, die zoeken wij altijd, die verbergen wij nooit. Ook uit klassebelang.

Dat is een groot onderscheid met de bourgeoisie.

Mogen de revisionisten ook spoedig weder inzien, dat de verkondiging en de propaganda der waarheid de kracht is van het proletariaat.

NASCHRIFT VAN 1920.

Ik heb hieraan niets toe te voegen. De revolutie van het Kapitalisme naar het Socialisme is gekomen. En met haar de burgeroorlog. En beide, revolutie en burgeroorlog, bewijzen, afdoende aan allen, wat, toen ik dit boekje schreef, nog ontkend werd: Dat de wetten der zedelijkheid alleen gelden voor de klassegenooten, niet tegen de klassevijanden. Maar tegelijk ook, dat de klasse, die, door de ontwikkeling der productiekrachten, zal zegevieren, het wereld-proletariaat, tegenover hare vijanden veel menschelijker is dan de ondergaande klasse der bezitters. Ja, zoo menschelijk mogelijk. Terwijl de bezittende klasse zoo beestachtig en wreed mogelijk is. En hoe zou dit anders kunnen? De arbeiders zijn immers van de overwinning zeker, de kapitalisten van den ondergang! —

Overigens is zelden een historische bewering zoo schitterend door later bekend wordende feiten bevestigd, als de mijne over de statuten der Internationale. Want dat Marx de door Troelstra uit die statuten aangehaalde woorden niet geschreven had, bleef, ondanks mijn goede gronden, slechts een bewering. Eenige jaren later bleek echter uit een brief van Marx zelf (gepubliceerd door Mehring), dat Marx deze woorden gedwongen had ingevoegd. Mijn voorstelling was dus juist geweest.

HET COMMUNISME.

- I. Het Communistisch Manifest, van Karl Marx en Friedrich Engels.
  - II. De grondslagen van het Communisme.
  - III. Communisme en Anarchisme.
  - IV. Communisme en Revisionisme of Reformisme.
  - V. Het Historisch Materialisme.
  - VI. Klasse-moraal.
  - VII. Het Imperialisme, de Wereldoorlog en de Sociaal-Democratie
  - VIII. De Wereld-Revolutie.
  - IX. Staat en Revolutie.
(De Leer van het Marxisme, van den Staat en de Taak van het Proletariaat in de Revolutie) door N. Lenin.
  - X. Het Communisme.
-